

Міністерство охорони здоров'я України
Івано-Франківський національний медичний університет
Кафедра хірургії післядипломної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БК 10 СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ХІРУРГІЇ

Освітньо-наукова програма вищої освіти підготовки фахівців

Рівень вищої освіти Третій (освітньо-науковий) рівень

Кваліфікація освітня Доктор філософії

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 222 Медицина

Затверджено на засіданні
центральної методичної Ради

Протокол № _____
від _____ 2020 р.
Голова ЦМР

РОЗРОБНИКИ:

О. Л. Ткачук, д.мед.н., професор завідувач кафедри хірургії післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету.

О. Ю. Атаманюк, к.мед.н., доцент кафедри кафедри хірургії післядипломної освіти Івано-Франківського національного медичного університету.

Івано-Франківськ – 2020

Обговорено та ухвалено на засіданні кафедри хірургії ПО

Протокол № 8 від 23.04. 2020 р.

Завідувач кафедри хірургії ПО, проф.

О.Л.Ткачук

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Компетентності та результати навчання
5. Організація навчання
 - 5.1. Структура навчальної дисципліни
 - 5.2. Тематичні плани
 - 5.2.1. Тематичний план лекцій
 - 5.2.2. Тематичний план практичних занять
 - 5.2.3. Тематичний план самостійної позааудиторної роботи
 - 5.3. Методи навчання
 - 5.4. Система оцінювання
 - 5.4.1. Оцінювання поточної навчальної діяльності
 - 5.4.2. Підсумковий контроль знань, його форми та оцінювання
6. Політика навчальної дисципліни
7. Перелік навчально-методичної літератури
 - 7.1. Основна
 - 7.2. Додаткова
 - 7.3. Інформаційні ресурси

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Назва дисципліни	Хірургія
Викладачі	проф. Ткачук О.Л. проф. Скрипко В.Д. доц. Атаманюк О.Ю.
Контактний телефон кафедри	380503736076
Е-mail кафедри	surgery_fpo@ifnmu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекції, практичні заняття, самостійна позааудиторна робота
Обсяг дисципліни	12 кредитів ЄКТС.
Посилання на навчально-методичні ресурси відповідної сторінки кафедри на офіційному сайті ІФНМУ (Календарно-тематичні плани, методичні вказівки до практичних занять, методичні вказівки до СПРС, матеріали до підсумкового контролю, база тестових завдань тощо)	https://ifnmu.sharepoint.com/КНПО/SitePages/%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0.aspx?RootFolder=%2FKHPO%2FShared%20Documents%2F%D0%A1%D0%B8%D0%B%D0%B0%D0%B1%D1%83%D1%81&FolderCTID=0x01200013057A0009E6DA41BDC23139ACC173AA&View=%7B450BD3DC%2DE1BA%2D4237%2D8CD1%2DF0350C8D44C0%7D
Матеріально-технічне забезпечення	Навчально-практичний центр «Хірургія»; клінічна база КНП «Обласна клінічна лікарня»; клінічна база КНП «Центральна міська клінічна лікарня» клінічна база КНП «Міська клінічна лікарня №1»; навчальні кімнати, обладнані тренажером лапароскопічних операцій; моніторами з можливістю онлайн-перегляду оперативних втручань; мультимедійні презентації; база ситуаційних задач та тестів; питання програмованого тестового контролю.
Консультації	Щодня

2. АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Силабус навчальної дисципліни «Сучасні наукові дослідження з актуальних питань хірургії» є власною розробкою кафедри хірургії ПО ІФНМУ відповідно до Закону України «Про вищу освіту», «Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук галузі знань – 22 «Охорона здоров'я», спеціальності – 222 «Медицина», спеціалізації «Хірургія».

Хірургія (від грец. χεῖρ — рука і грец. οὐρῦκῆ — робити) — галузь медицини, яка вивчає патологічні стани та хвороби, що лікуються за допомогою оперативного методу. Завданнями хірургії також є підготовка пацієнта до операції та ведення його в післяопераційному періоді.

Сучасна хірургія щоразу стає більш реконструктивною (спрямованою на те, щоб відновити або замінити пошкоджений орган) і малоінвазивною (спрямованою на те, щоб мінімізувати область втручання в організмі).

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна має зв'язки з такими дисциплінами, як: анатомія та фізіологія людини, гістологія та патологічна анатомія, а також клінічними дисциплінами: анестезіологія реаніматологія та інтенсивна терапія, травматологія, гінекологія, гастроентерологія, та інші.

3. МЕТА ТА ЦІЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є: здобуття та поглиблення комплексу знань, вмінь, навичок та інших компетенцій, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних завдань з цієї дисципліни, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, що вирішує актуальне наукове завдання в хірургії, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Цілі навчальної дисципліни:

- визначати нові наукові напрямки, теоретичні та практичні проблеми в хірургії;
- оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку; вивчити новітні методи діагностики та лікування в хірургії;
- поглибити та систематизувати знання етіології, патогенезу, класифікацій, перебігу та ускладнень найбільш розповсюджених захворювань, які потребують хірургічних втручань;
- проводити диференціальну діагностику, обґрунтовувати доцільність проведення хірургічних втручань в конкретних випадках.

4. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Компетентності	
ІК	ІК. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі дослідницько-інноваційної та професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики з наступною інтеграцією у світовий науковий простір через друковані праці.
ЗК	ЗК1. Здатність до науково-професійного вдосконалення. ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу наукової інформації з різних джерел. ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї, розробляти та управляти проектами. ЗК4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК5. Здатність проведення аналітичної та експериментальної наукової діяльності; організація, планування та прогнозування результатів наукових досліджень. ЗК6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт. ЗК7. Здатність використання академічної української та іноземної мови з метою здійснення наукової комунікації, міжнародного співробітництва, відстоювання власних наукових поглядів у професійній, науковій та педагогічній діяльності. ЗК8. Уміння спілкуватися у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті. ЗК9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичному аналізі інформації. ЗК10. Здатність до адаптації, дії в новій ситуації, бути критичним і самокритичним. ЗК11. Уміння працювати в команді. ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

	ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, вести здоровий спосіб життя.
СК	<p>СК1. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом медицини та освітньою діяльністю в галузі охорони здоров'я.</p> <p>СК2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези.</p> <p>СК3. Здатність формулювати дослідницьке питання, його новизну, розробляти проект наукового дослідження.</p> <p>СК4. Здатність обирати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту.</p> <p>СК5. Володіння сучасними методами наукового дослідження в медицині.</p> <p>СК6. Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їхній аналіз та узагальнення.</p> <p>СК7. Здатність до впровадження нових наукових даних в науку, освіту та інші сфери суспільства.</p> <p>СК8. Здатність презентувати результати наукових досліджень в усній та письмовій формах відповідно до національних та міжнародних стандартів.</p> <p>СК9. Здатність до організації та реалізації викладацької діяльності.</p> <p>СК10. Лідерство у розробці та упровадженні інновацій і їхнє використання в професійній медичній діяльності. Лідерство у керуванні колективом.</p> <p>СК11. Дотримання етики та академічної доброчесності.</p> <p>СК12. Спроможність брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в сфері власного наукового дослідження, медицини та охорони здоров'я в цілому.</p>
Результати навчання та практичні навички	
	<p>ПРН1. Володіти концептуальними та методологічними знаннями при виконанні наукових досліджень в медицині.</p> <p>ПРН2. Здатність демонструвати значну авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності при проведенні наукового дослідження в медицині.</p> <p>ПРН3. Виявляти невирішені проблеми медичної науки та практики, формулювати питання та визначати шляхи їхнього рішення.</p>

- ПРН4 Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій.
- ПРН5. Вміти генерувати нові ідеї чи процеси у передових контекстах професійної та наукової діяльності.
- ПРН6. Формулювати наукові гіпотези, мету і завдання наукового дослідження.
- ПРН7. Розробляти дизайн та план наукового дослідження.
- ПРН8. Організовувати та виконувати оригінальне наукове дослідження.
- ПРН9. Пояснювати принципи, специфічність та адекватність методів дослідження, інформативність обраних показників.
- ПРН10. Володіти, вдосконалювати та впроваджувати нові методи дослідження за обраним напрямом наукового дослідження та освітньої діяльності.
- ПРН11. Застосовувати знання та розуміння для аналізу результатів наукових досліджень, вміти аналізувати, використовувати методи статистичного дослідження.
- ПРН12. Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та різні інституції суспільства.
- ПРН13. Презентувати на високому рівні результати наукових досліджень у формі усних та постерних доповідей, публікацій.
- ПРН14. Користуватися основами патентознавства та захисту інтелектуальної власності.
- ПРН15. Розвивати та використовувати комунікації в науково-професійному середовищі й громадській сфері.
- ПРН16. Демонструвати безперервний саморозвиток та самовдосконалення інтелектуального та загальнокультурного рівня, самореалізація.
- ПРН17. Організовувати освітній процес, оцінювати його ефективність, рекомендувати шляхи вдосконалення.
- ПРН18. Мати навички міжособистісних взаємодій у науковому середовищі, організувати роботу колективу, формуючи чіткі правила комунікації всередині та сприятливий мікроклімат для конструктивної взаємодії учасників.
- ПРН19. Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.
- ПРН20. Дотримуватися академічної та професійної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

5.1. Структура навчальної дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин, з них				Підсумковий контроль
				Всього	Аудиторних		Самостійна робота	
					Лекції	Практичні		
Денна	2	3,4	6	180	20	100	60	Іспит

5.2. Тематичні плани

5.2.1. Тематичний план лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. Хірургія шлунка та 12-палої кишки	4
1	Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, сучасні погляди на етіологію і патогенез, методи та способи лікування.	2
2	Захворювання і патологічні стани, які симулюють гострі захворювання органів черевної порожнини.	2
	Модуль 2. Модуль 2. Хірургія гриж	6
1	Симптоми і діагностика пахових гриж. Особливості анатомії та клінічних проявів пахових гриж.	2
2	Симптоми і діагностика стегнових гриж. Особливості анатомії та клінічних проявів стегнових гриж.	2
3	Клінічна анатомія черевної стінки. Топографія пахового і стегнового каналів. Операційні доступи до органів черевної порожнини.	2
	Модуль 3. Хірургія тонкої та товстої кишки	6
1	Гостра кишкова непрохідність. Пухлини товстої кишки як хірургічна і онкологічна проблема.	2
2	Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипичних локалізаціях червоподібного відростка	2

4	Хірургічне лікування кишкової непрохідності. Операційні доступи, особливості ревізії черевної порожнини	2
	Модуль 4. Хірургія гепато-біліарної системи	4
1	Ендоскопічні методи лікування хворих з гепато-біліарною патологією.	2
2	Хірургічні методи лікування механічної жовтяниці. Показання до холедохотомії і техніка її виконання, вибір методу її завершення.	2
	Всього	20

5.2.2. Тематичний план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. Хірургія шлунка та 12-палої кишки	20
1	Тема 1. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, сучасні погляди на етіологію і патогенез.	2
2	Тема 2. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, ускладнена кровотечею.	2
3	Тема 3. Перфораційна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки. Діагностика. Хірургічна тактика.	2
4	Тема 4. Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки Внутрішні нориці.	2
5	Тема 5. Ускладнення виразкової хвороби кровотечею. Діагностика та хірургічна тактика.	2
6	Тема 6. Стеноз виходу зі шлунка як ускладнення виразкової хвороби. Діагностика. Ступені стенозу. Лікування.	2
7	Тема 7. Показання та обґрунтування різних методів хірургічного лікування виразкової хвороби та їх оцінка. Методи резекції шлунка.	2
8	Тема 8. Сучасні методи та способи лікування виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки.	2
9-10	Підсумкове заняття	2
	Модуль 2. Хірургія гриж	34
1	Грижі живота.	2
2	Клінічна анатомія пахової ділянки.	2
3	Клінічна анатомія стегнової ділянки.	2
4	Клінічна картина невправимих і защемлених гриж.	2
5	Ускладнення при невправимих і защемлених грижах.	2

6	Особливості операцій при невправимих та защемлених грижах.	2
7	Лапароскопічні операції при пахвинних грижах.	2
8	Симптоми і діагностика пахвинних гриж.	2
9	Особливості анатомії та клінічних проявів прямих, косих та ковзних пахвинних гриж.	2
10	Симптоми і діагностика стегнових гриж.	2
11	Особливості анатомії та клінічних проявів стегнових гриж	2
12	Способи хірургічного лікування пахових гриж.	2
13	Способи хірургічного лікування стегнових гриж.	2
14	Ускладнення при хірургічному лікуванні гриж.	2
15	Підсумкове заняття	2
	Модуль 3 Хірургія тонкої та товстої кишки	34
1	Гостра кишкова непрохідність	2
2	Пухлини товстої кишки як хірургічна і онкологічна проблема.	2
3	Клініка, діагностика та диференційна діагностика гострого апендициту.	2
4	Клініка, діагностика та диференційна діагностика апендикулярного абсцесу.	2
5	Клініка, діагностика та диференційна діагностика апендикулярного інфільтрату.	2
6	Особливості клініки і перебігу гострого апендициту при атипичних локалізаціях червоподібного відростка.	2
7	Техніка апендектомії. Ретроградна апендектомія.	2
8	Ускладнення при апендектоміях.	2
9	Ускладнення гострого апендициту.	2
10	Хірургічне лікування кишкової непрохідності.	2
11	Операційні доступи, особливості ревізії черевної порожнини.	2
12	Етіологія та патогенез спайкової хвороби.	2
13	Діагностика спайкової хвороби.	2
14	Особливості хірургічного втручання при кишкової непрохідності.	2
15	Сучасні методи попередження спайкоутворення в черевній порожнині.	2
16	Підсумкове заняття	2
	Модуль 4. Хірургія гепато-біліарної системи	24
1	Лапароскопічна холецистектомія. Показання, протипокази. Інструментарій. Техніка виконання	2

2	Хірургічні методи лікування механічної жовтяниці. Показання до холедохотомії і техніка її виконання, вибір методу її завершення	2
3	Операції на печінці, жовчному міхурі та жовчних протоках: техніка виконання холецистостомії, холецистектомії, холедохостомії	2
4	Діагностика ушкоджень жовчних шляхів в найближчому та віддаленому післяопераційному періодах. Тактика хірурга. Вибір методу операції	2
5	Постхолецистектомічний синдром. Сучасні погляди на визначення і його причини.	2
6	Показання до повторних операцій на жовчних шляхах та їх види. Операційні діагностичні дослідження	2
7	Діагностика ушкоджень жовчних шляхів в найближчому та віддаленому післяопераційному періодах. Тактика хірурга. Вибір методу операції	2
8	Відновні та реконструктивні операції на жовчних шляхах. Білідигестивні анастомози.	2
9	Показання і техніка операцій на великому дуоденальному сосочку.	2
10	ЕРХПГ, ЕПСТ, ускладнення, запобігання їм, вчасна діагностика, невідкладна допомога.	2
11	Підсумкове заняття	2
	Всього	100

5.2.3. Тематичний план самостійної позааудиторної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Модуль 1. Хірургія шлунка та 12-палої кишки	22
1	Консервативні методи лікування виразкової хвороби.	4
2	Пенетруючі виразки шлунка і дванадцятипалої кишки. Внутрішні нориці.	4
3	Пострезекційні і постваготомні синдроми.	4
4	Пізні ускладнення після операцій з приводу виразкової хвороби.	4
5	Ювенільні виразки. Особливості виразкової хвороби в осіб похилого і старечого віку.	4
6	Особливості післяопераційного періоду у хворих, оперованих на шлунку.	2

	Модуль 2. Хірургія гриж	22
1	Діагностика гриж білої лінії живота.	4
2	Хірургічні методи лікування гриж білої лінії живота.	2
3	Клінічна анатомія черевної стінки. Топографія пахового і стегнового каналів.	4
4	Операційні доступи до органів черевної порожнини.	4
5	Діагностика та хірургічні методи лікування пупкових гриж, гриж білої лінії живота.	4
6	Малоінвазивна герніологія.	4
	Модуль 3. Хірургія тонкої та товстої кишки	10
1	Динамічна кишкова непрохідність: клініка та діагностика.	2
2	Лікування динамічної кишкової непрохідності.	2
3	Спастична кишкова непрохідність: клініка та діагностика.	2
4	Лікування динамічної кишкової непрохідності.	2
5	Ускладнення під час апендектомії.	2
	Модуль 4. Біліарна хірургія	6
1	Сучасні погляди на визначення і причини постхолецистектомічного синдрому.	2
2	Діагностика ушкоджень жовчних шляхів в найближчому та віддаленому післяопераційному періодах.	2
3	Відновні та реконструктивні операції на жовчних шляхах.	2
	Всього	60

5.3. Методи навчання

1. Опитування аспірантів з роз'ясненням ключових питань предмету.
2. Відповіді на запитання здобувачів.
3. Опанування практичних навичок проводиться за допомогою:
 - тестових завдань;
 - індивідуального усного опитування за теоретичними питаннями, які включені до методичних розробок з відповідних тем;
 - розв'язування ситуаційних задач;
 - інтерпретація рентгенограм, комп'ютерних томограм та узд;
 - оформлення протоколів практичних занять.
4. Участь здобувачів у навчально-дослідних конференціях і симпозіумах по проблематиці наукових досліджень.

5.4. Система оцінювання

5.4.1. Оцінювання поточної навчальної діяльності

Засоби контролю по кожній темі:	Кількість балів за тему:
	Модуль
Тестовий контроль різного рівня	1
Індивідуальне опитування	1
Робота біля ліжка хворого (практичні навички)	1
Ситуаційні задачі	1
Разом за тему	4
Допуск до підсумкового контролю (сума балів за поточну навчальну діяльність)	54

За рішенням кафедри оцінка складається:

- Тестовий контроль максимально 1 бал:

1 бал — правильна відповідь на 6 тестових завдань;

0,5 балу – правильна відповідь на 4-5 тестових завдань;

0 балів – правильна відповідь на 3 і менше тестових завдань чи відсутність правильних відповідей.

- Усне опитування - 1 бал:

1 бал – правильна, повна усна відповідь з детальним висвітленням матеріалу.

0,5 балу - відповідь з деякими неточностями, неповна.

0 балів – немає відповіді, неправильна відповідь.

- Робота біля ліжка хворого (виконання практичних навичок) – 1 бал:

1 бал – здобувач досконало володіє практичними навичками з обґрунтованим планом обстеження хворого відповідно до нозологічної форми з урахуванням системного (симптоми, синдроми) та додаткових методів обстеження, на основі попереднього діагнозу та проведення диференційної діагностики, дотримано принципи лікування хворого, в повному об'ємі висвітлено методи діагностики з інтерпретацією лабораторних критеріїв даного захворювання.

0 балів - володіння практичними навичками відсутнє, невміння постановки попереднього діагнозу, не обґрунтований план обстеження, не проведена диференційна діагностика.

- Ситуаційна задача – 1 бал:

1 бал – правильна, повна відповідь.

0,5 балу - відповідь висвітлена не повністю, відповідь не в повному об'ємі,

0 балів – немає відповіді, неправильна відповідь;

Індивідуальна робота здобувача передбачає:

1. Участь в міжнародних конференціях – 12 балів.

2. Участь у всеукраїнських конференціях – 8 балів.

3. Підготовка матеріалів для унаочнення навчального процесу з використанням сучасних технологій, написання рефератів – 4 бали.

Теми рефератів для отримання додаткових – 4 балів визначається викладачами індивідуально для кожного здобувача.

Реферат 15-20 сторінок, матеріал із журнальних статей, монографій останніх років. Оцінювання рефератів: 1 бал, 2 бали, 3 бали, 4 бали.

«1 бал» - реферат не відповідає темі, використання матеріал з підручника, немає наочного оформлення з використанням графіків, таблиць, схем, фотографій, об'єм роботи замалий, написана неграмотно;

«2 бали» - реферат не повністю відповідає темі, використана література з підручника, немає наочного оформлення з використанням графіків, таблиць, схем, фотографій, об'єм роботи замалий, багато граматичних і стилістичних помилок;

«3 бали» - тема реферату значною мірою розкрита, але трапляються недоліки; використана стара література, немає наочного оформлення з використанням графіків, таблиць, схем, фотографій, є поодинокі граматичні і орфографічні помилки;

«4 бали» - зміст реферату повністю відповідає темі, робота написана без граматичних і орфографічних помилок, основана на матеріалі журнальних статей, монографій останніх років, правильно оформлена з використанням графіків, таблиць, схем, фотографій.

5.4.2. Підсумковий контроль знань, його форми та оцінювання

Підсумковий контроль знань аспіранта з дисципліни «Сучасні технології в хірургії» здійснюється у вигляді іспиту.

Іспит проводиться згідно розкладу сесії, затвердженого ректором ІФНМУ, із зазначенням конкретної дати складання іспиту, яка відведена за межі семестру. Якщо іспит не складено, встановлюються дати перескладання під час канікул, до початку наступного семестру.

Проведення іспиту здійснюється по завершенню вивчення всіх тем дисципліни. До іспиту допускаються аспіранти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні дисципліни набрали не меншу за мінімальну кількість балів. Мінімальна кількість балів дорівнює 60-ти та відповідає середньому арифметичному показнику за 4 розділи.

Форма проведення іспиту є стандартизованою та включає: реферативний огляд літератури по темі наукового дослідження аспіранта, контроль теоретичної підготовки (усна відповідь та тестовий контроль).

Технологія проведення іспиту:

I. Реферативний огляд літератури по темі наукового дослідження аспіранта.

Максимальна кількість балів за цей етап іспиту складає 10 балів, мінімальна – 5 балів.

10 балів - аспірант вичерпно, послідовно, грамотно та логічно висвітлив проблему своєї наукової теми;

9 балів - аспірант грамотно й по суті висвітлив проблему своєї наукової теми, допустив деякі неточності у викладі матеріалу;

8 балів – аспірант висвітлив проблему своєї наукової теми, однак не достатньо повно відобразив окремі складові, допустив істотні неточності у викладі матеріалу;

7 балів - аспірант не достатньо висвітлив проблему своєї наукової теми, не відобразив окремі складові;

6 балів – проблема наукової теми представлена поверхнево, допустив істотні неточності у викладі матеріалу;

5 балів – проблема наукової теми представлена фрагментарно, не зазначено обґрунтування потреби в науковому дослідженні, допустив істотні неточності у викладі матеріалу;

4-0 балів – аспірант не висвітлив проблему своєї наукової теми або не підготував реферативний огляд літератури.

Розрив сторінки

II. Контроль теоретичної підготовки (усна відповідь)

При складанні цього етапу іспиту аспірант отримує **5 питань**, кожне з яких оцінюється максимально у **5 балів**. Максимальна кількість балів, яку отримує аспірант становить **25 балів**, мінімальна кількість балів становить **15**.

Критерії оцінювання за кожне питання наступні:

Усне опитування:

5 балів – відповідь аспіранта відповідає вимогам вищої школи. Аспірант, глибоко і досконало засвоїв програмний матеріал; повно, послідовно і логічно його викладає, при цьому аспірант не відчуває труднощів з відповідями на видозмінені питання, показує знання з предмету;

4 бали – питання повністю розкриті, відповідь логічна, доказова, аспірант використовує приклади, відчуває труднощі з відповідями на видозмінені питання;

3 бали – аспірант має знання основного матеріалу, володіє термінологією проте виникають труднощі з відповідями на додаткові питання;

2 бали – аспірант частково засвоїв основний матеріал, допускає помилки в термінології, не наводить логічних, доказових прикладів;

1 бал – аспірант поверхнево засвоїв основний матеріал. Відповідь на питання не послідовна, не логічна. На додаткові питання не відповідає. Допускає суттєві помилки в термінології.

0 балів – аспірант не володіє матеріалом.

III. Тестовий контроль (комп'ютерне тестування)

Комп'ютерне тестування полягає у вирішенні **45 ситуаційних задач**. Кожна правильна відповідь оцінюється у **1 бал**. Тестова частина вважається

зарахованою якщо аспірант вірно відповів не менше ніж на **30 питань**. Максимально за цей етап модуля аспірант може набрати **45 балів**, мінімально – **30 балів**.

Оцінка з навчальної дисципліни

Оцінка з навчальної дисципліни вираховується наступним чином: до середнього арифметичного показника за поточну успішність з чотирьох розділів додаються бали за іспит.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати з дисципліни – 200 балів, у тому числі максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність – 120 балів, а також максимальна кількість балів за результатами іспиту - 80 балів.

Мінімальна кількість балів з дисципліни становить 110 балів, у тому числі мінімальна поточна навчальна діяльність – 60 та за результатами іспиту – 50 балів.

Технологія оцінювання дисципліни

Конвертація кількості балів з дисципліни в оцінки за шкалою ECTS та за чотирибальною (традиційною) шкалою.

Бали з дисциплін незалежно конвертуються як у шкалу ECTS, так і у чотирибальну шкалу. Бали шкали ECTS у чотирибальну шкалу не конвертуються і навпаки. Аспіранти, які навчаються на одному курсі за однією спеціальністю, на основі кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
«А»	Найкращі 10% аспірантів
«В»	Наступні 25% аспірантів
«С»	Наступні 30% аспірантів
«D»	Наступні 25% аспірантів
«Е»	Наступні 10% аспірантів

Ранжування з присвоєнням оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» проводиться деканатами або іншим структурним підрозділом за рішенням вченої ради навчальним відділом для аспірантів даного курсу, які навчаються за однією спеціальністю і **успішно** завершили вивчення дисципліни.

Ранжування аспірантів – громадян іноземних держав рекомендовано за рішенням вченої ради проводити в одному масиві зі аспірантами – громадянами України, які навчаються за тією ж спеціальністю. Аспіранти, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку аспірантів, що ранжуються, навіть після перескладання предмету. Такі аспіранти після перескладання автоматично отримують бал «Е». Оцінки з дисципліни «FX», «F» («2») виставляються аспірантам, яким не зараховано хоча б один розділ з дисципліни після завершення її вивчення. Оцінка «FX» виставляється аспірантам, які набрали

мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Ця категорія аспірантів має право на перескладання підсумкового контролю за затвердженим графіком (але не пізніше початку наступного семестру).

Повторне складання іспиту дозволяється не більше двох разів. Оцінка «F» виставляється аспірантам, які відвідали усі аудиторні заняття, але не набрали мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність і не допущені до іспиту. Ця категорія аспірантів має право на повторне вивчення розділу чи предмету в цілому. За дозволом ректора аспірант може підвищити оцінку з дисципліни шляхом перескладання окремих тем розділів. Бали з дисципліни для аспірантів, які успішно виконали програму з дисципліни, також конвертуються кафедрою у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями як нижче наведено у наступній таблиці.

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	Відмінно
160–179	Добре
150–159	Добре
130–149	Задовільно
120–129	Задовільно
Менше 120	Незадовільно

Примітка 1. За рішенням вченої ради ВНЗ може встановити для оцінки «5» критерії 180-200 балів, для оцінки «4» — критерії 150-179 балів.

Примітка 2. При використанні інших багатобальних шкал застосовуються пропорційні критерії.

Примітка 3. Ці критерії також застосовуються при визначенні оцінки ОД за необхідності.

Оцінка ECTS у традиційну чотирибальну шкалу НЕ конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала є незалежною.

Багатобальна та чотирибальна шкали характеризують фактичну успішність кожного аспіранта із засвоєння навчальної дисципліни. Шкала ECTS є відносною, порівняльною, рейтинговою, яка встановлює належність аспіранта до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність). Тому оцінка «А» за шкалою ECTS не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» – оцінці «добре» тощо. Як правило, при конвертації з багатобальної шкали межі оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» за шкалою ECTS не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3».

6. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання дисципліни «Хірургія» здійснюється нормативним документом ІФНМУ щодо організації освітнього процесу - «Положення про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Івано-Франківському національному медичному університеті» (затверджений на засіданні Вченої ради ІФНМУ, протокол №1 від 29 січня 2019 р.).

Підставами для відрахування здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії є: порушення строків виконання індивідуального навчального плану без поважних причин, передбачених законодавством; власне бажання; переведення до іншого закладу вищої освіти; порушення умов договору (контракту), укладеного між Університетом та особою, яка навчається, або фізичною (юридичною) особою, яка оплачує навчання; порушення вимог Статуту або Правил внутрішнього розпорядку Університету; інші випадки, передбачені законодавством. Ректор Університету відраховує здобувачів вищої освіти за погодженням з Студентським науковим товариством та Товариством молодих вчених Університету.

Здобувач вищої освіти доктора філософії має право на перерву у навчанні у зв'язку з обставинами, які унеможливають виконання освітньо-наукової програми (за станом здоров'я, сімейними обставинами тощо), а також в рамках реалізації права на академічну мобільність (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579) на навчання чи стажування в освітніх і наукових установах (у тому числі іноземних держав). Рішення щодо надання в такому випадку академічної відпустки приймає Вчена рада Університету.

Перезарахування дисциплін (кредитів, результатів навчання) після стажування в рамках академічної мобільності відбувається у порядку, встановленому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579 та Вченими радами закладів освіти.

Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється кафедрою, за якою закріплений аспірант та здобувач. Стан готовності дисертації аспіранта та здобувача до захисту визначається науковим керівником (або консенсусним рішенням двох керівників).

Аспірант повинен уникати будь-яких порушень академічної доброчесності. Аспірант повинен самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю навчання; посилаючись на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримуватися норм законодавства про авторське право; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності. Недопустимими є запізнення на практичні заняття, лекції та пропуски без поважних причин; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними

пристроями під час опитування чи виконання письмових завдань (якщо це не передбачено умовами завдання). Списування під час контрольних робіт, модульного контролю заборонено (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Заохочується активність, ініціативність, творчий підхід.

7.ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

7.1. Основна

1. Клінічна хірургія / За ред. Л.Я. Ковальчука, В.Ф. Саєнка, Г.В. Книшова. – Тернопіль: «Укрмедкнига», 2000. – 504 с.
2. Хірургія. / За ред. Кондратенка П.Г. – Київ: «Медицина», 2009.
3. Хірургія. У 3 томах / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2007.
4. Current Surgical Therapy / J. Cameron, A. Cameron – Amsterdam, «Elsevier», 2019 – 1552p.
5. Principles and Practice of Surgery / O.J. Garden, R.W. Parks – Philadelphia «Elsevier», 2017 – 580p.
6. Schwartz's Principles of Surgery / F. Charles Brunicaudi – NY «McGraw Hill Education», 2019 – 2199p.

7.2. Додаткова

1. Анкин Л.Н. Политравма (Организационные, тактические и методологические проблемы) / Л.Н. Анкин. – М: МЕДпресс-информ, 2004 – 176 с.
2. Атлас абдоминальной хирургии: Т. 1. Хирургия печени, желчных путей, поджелудочной железы и портальной системы / Э. Итала; пер. с англ. Ю.Б. Мартова. – М.: Мед. лит., 2009 – 472 с.
3. Атлас абдоминальной хирургии: Т. 2. Хирургия тонкой и толстой кишки, прямой кишки и анальной области / Э. Итала; пер. с англ. Ю.Б. Мартова. – М.: Мед. лит., 2008. – 448 с.
4. Большаков О.П. Оперативная хирургия и топографическая анатомия: Учебник / О.П. Большаков, Г.М. Семенов. – СПб: Питер, 2004 – 1184 с.
5. Видеоторакоскопия в диагностике и лечении гемоторакса при сочетанной травме груди / С.Ф. Багненко, А.Н. Тулупов, Г.М. Бесаев и др. – СПб., 2011. – 100 с.
6. Госпитальная хирургия: Руководство для врачей-интернов / Под ред. Л.Н. Бисенкова, В.М. Трофимова. – СПб.: Издательство «Лань», 2005. – 895 с.

7. Гострі шлунково-кишкові кровотечі / Б.О. Матвійчук, Я.А. Король, І.М. Тумак, Я.З. Патер, О.І. Кушнірук, М.Р. Бубняк // ЛНМУ ім. Данила Галицького. – Львів, «Тріада-плюс», 2018. – 246 с.
8. Диагностика и лечение заболеваний желчевыводящих путей: Учебное пособие / [И.В. Маев, А.А. Самсонов, Л.М. Салова, Ю.С. Шах и др.]. – М.: ГОУ ВУНМЦ МЗ РФ, 2003. – 96 с.
9. Ендоскопія травного каналу. Норма, патологія, сучасні класифікації / [В. Й. Кімакович, В. І. Нікішаєв, І. М. Тумак та ін.]. – Львів : «Медицина Світу», 2008. – 208 с.
10. Ермолов А.С. Абдоминальная травма / А.С. Ермолов, М.Ш. Хубутія, М.М. Абакумов. – М.: Видар, 2012. – 495 с
11. Еталони практичних навичок зі спеціальності «Хірургія»: навч. посіб. / О. Є. Бобров [та ін.] ; Нац. акад. післядиплом. освіти ім. П. Л. Шупика. – К. : Асканія, 2011. – 157 с.
12. Жебровский В.В. Хирургия грыж живота и эвентераций / В.В. Жебровский, Мохамед Том Эльбашир. – Симферополь: «Бизнес-Информ», 2002. – 440 с.
13. Кондратенко П.Г. Гастроинтестинальная эндоскопия / П.Г. Кондратенко, А.А. Стукало, Е.Е. Раденко. – Донецьк, 2007. – 374 с.
14. Лебедев, Н.В. Травма живота: учебное пособие / Н.В. Лебедев, А.Е. Климов, А.А. Бархударов. – Москва: БИНОМ, 2016. – 64 с
15. Лекції з хірургічних хвороб та атлас операцій / В.В. Скиба [та ін.] ; ред. В. В. Скиба; Київський медичний ін-т Української асоціації народної медицини. Кафедра хірургічних хвороб. – К. : [Б.в.], 2008. – 324 с.
16. Лікарські маніпуляції: Навч. посіб. / [О.О. Васильєв, С.А. Залевський, Н.В. Кабанова, та ін.]; за ред. П.Г. Кондратенко. – Донецьк: Нов. світ, 2001. – 229 с.
17. Михайлович В.В. Гострий апендицит та його ускладнення / Михайлович В.В., Матвійчук О. Б., Богущкий І. Я. – Львів : «Тріада Плюс», 2011. – 154 с.
18. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Неттер Ф.; під ред. Ю.Б. Чайковського / наук. пер з англ. А.А. Цегельського – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.
19. Николаев А.В. Топографическая анатомия и оперативная хирургия: учебник / А.В. Николаев. – М.: 2007. – 784 с.
20. Оперативная хирургия / Под ред. И. Литтмана / Будапешт: И-во АН Венгрии, 1981. – 1176 с.
21. Патогенез и хирургическое лечение послеоперационных вентральных грыж / [В.И. Белоконев, Т.А. Федорина, З.В. Ковалева и др.]. – Самара, 2005. – 192 с.
22. Повреждения живота при сочетаной травме / [М.М. Абакумов, Н.В. Лебедев, В.И. Либерчук и др.]. – М.: Медицина, 2005. – 176 с.

23. Посібник з еталонів техніки лікарських маніпуляцій і практичних навичок із загальної хірургії / В. В. Скиба [та ін.] ; ред. В. В. Скиба ; Академія наук Вищої школи України, Київський медичний ун-т УАНМ. - К. : [Київ. мед. ун-т УАНМ], 2007. – 141 с.
24. Практична гастроентерологія: Сучасна тактика й алгоритми ведення хворих з основними гастроентерологічними захворюваннями і синдромами : посібник для лікарів / В.Г. Передерій, С.М. Ткач. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 736 с.
25. Радзіховський А.П. Невідкладна хірургія органів черевної порожнини: Посібник для лікарів-інтернів / А.П. Радзіховський, В.І. Бабаєнко. – Київ: Фенікс, 2002. – 320 с.
26. Ранние послеоперационные осложнения у больных калькулезным холециститом и холедохолитиазом / Красильников Д.М., Фаррахов А.З., Хайруллин И.И., Маврин М.И. – Казань: Медицина, 2008. – 176 с
27. Руководство по технике медицинских манипуляций / Г. Чен и др.; перевод с англ. – Витебск: Белмедкніга, 1996. – 384 с.
28. Руководство по хирургии желчных путей / Под редакцией Э.И. Гальперина, П.С. Ветшева. – [2-е изд.]. – М.: Издательский дом-Видар М, 2009. – 568 с.
29. Симптоми і синдроми у хірургії : [навч. посіб. для студентів, лікарів-інтернів, курсантів вищ. мед. навч. закл.], Герич І.Д., Хіміч С.Д., Барвінська А.С., Вашук В.В., Герич Г.І. К: Медицина, 2016. – 304 с.
30. Синенченко Г.И. Неотложная эндовидеохирургия острых заболеваний, ранений и травм живота / Г.И. Синенченко, Ю.Н. Сухопара, А.Е. Демко. – СПб., 2014. – 56 с.
31. Современные методы лечения брюшных грыж / [Грубник В.В., Лосев А.А., Баязитов Н.Р., Парфентьев Р.С.]. – Киев: Здоровье, 2001. – 280 с.
32. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар І.В., Поляруш В.В., Корольова Н.Д., Подолян В.М. Перша екстрена і тактична медична допомога на догоспітальному етапі: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та допов. К: Медицина, 2019. – 504 с.
33. Томашук И.П. Руководство по оперативной технике для начинающих хирургов : практическое пособие для студ. мед. вузов / И.П. Томашук, И.И. Томашук. – Киев, Издательство Европейского Университета, 2001. – 864 с.
34. Торакальна травма: учбовий посібник для лікарів хірургічного профілю / [А.В.Макаров, В.Г.Гетьман, В.І.Десятерик та ін.]. – Кривий Ріг: СП «Міра», 2005. – 234 с.
35. Торакальная хирургия / [Л.Н. Бисенков, Н.В. Бебия, С.В. Гришаков и др.] Под ред. Л.Н. Бисенкова. – Санкт-Петербург: «Гиппократ», 2004. –1918 с.

36. Травма. В 3-х т. Т 1. / Дэвид В. Феличано, Кеннэт Л. Маттокс, Эрнест Е. Мур / пер. с англ.; под. ред. Л.А. Якимова, Н.Л. Матвеева – М.: Издательство Панфилова; БИНОМ. Лаборатория знаний, 2013. – с. 520.
37. Тулупов А.Н. Торакоабдоминальная травма / А.Н. Тулупов, Г.И. Синенченко. – СПб : Фолиант, 2016. – 311 с.
38. Факультетська хірургія / За ред. В.О. Шідловського, М.П. Захараша. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 544 с.
39. Фирсова Л.Д., Машарова А.А., Бордин Д.С., Янова О.Б. Заболевания желудка и двенадцатиперстной кишки // М: Планида. – 2011. – 52 с.
40. Хирургические болезни и травмы в общей врачебной практике: учеб. пособие. / Суковатых Б.С., Сумин С.А., Горшунова Н.К. – М.: ГЭОТАР–Медиа, 2008. – 624 с.
41. Хирургические болезни: учебник / [М.И. Кузин, О.С. Шкроб, Н.М. Кузин и др.]; Под ред. М.И. Кузина. – [3-е изд.]. – М.: Медицина, 2002. – 784 с.
42. Хирургия / Захараш М. П. [и др.]; под ред. лауреата Гос. премии Украины в обл. науки и техники, чл.-кор. НАМН Украины, проф. М. П. Захараша ; Нац. мед. ун-т им. А. А. Богомольца. – Винница : Нова Книга, 2014. – 686 с.
43. Хирургия абдоминальных повреждений / Тимербулатов В.М., Фаязов Р.Р., Хасанов А.Г., Тимербулатов М.В., Уразбахтин И.М. – М.:Медпресс-информ, 2005 – 256 с.
44. Хирургия: учеб. пособие для студентов высш. мед. учеб. заведений III и IV уровня аккредитации / под ред. д-ра мед. наук, проф. А. Б. Кутового; ГУ «Днепропетр. мед. акад. МЗО Украины», Каф. хирургии № 2. - Днепропетровск: Системные технологии / А. Б. Кутовой [и др.]. - 2015. - 226 с.
45. Хирургия: учебник: в 2 т. / С. А. Бойко [и др.]; под ред. П. Г. Кондратенко, В. И. Русина. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – Киев: Заславский А. Ю. [изд.], 2017.
46. Хірургічне лікування жовчнокам'яної хвороби, що ускладнена обтураційним холестазом, у хворих літнього віку / Р. С. Шевченко, С. І. Шевченко, Ю. П. Гніденко, М. А. Селезньов // Харківська хірургічна школа. – 2012. – № 3. – с. 136–140.
47. Хірургічні інфекції: Монографія / А.Г.О. Салманов – К.: Кондор. – 2011. – 374 с.
48. Хірургічні хвороби (підручник для лікаря за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина»). Фомін П.Д. К.: Здоров'я України 2015. – 496 с.
49. Хірургічні хвороби: Підручник / [В.І. Бондарєв, Р.В. Бондарєв, О.О. Васильєв та ін.]; За ред. П.Г. Кондратенка. – Х.: Факт, 2006. – 816 с.

- 50.Хірургія (базовий підручник) / За ред. Я.С. Березницького, М.П. Захараша, В.Г. Мішалова. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2011. – 784 с.
- 51.Хірургія (Факультетська): Підручник / [М.П. Захараш, О.І. Пойда, М.Д. Кучер та ін.] – К.: Медицина, 2006. – 656 с.
- 52.Хірургія / О.М. Кіт, А.О. Боб, В.С. Жуковський. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Тернопіль: ТДМУ: Укрмедкнига, 2019. – 619 с.
- 53.Хірургія: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. I-II рівнів акредитації / О. Ю. Усенко, Г. В. Білоус, Г. Й. Путинцева. – К. : Медицина, 2010. – 400 с.
- 54.Хірургія: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / В. І. Бондарев [та ін.] ; ред. П. Г. Кондратенко. – К. : Медицина, 2009. – 967 с.
- 55.Хірургія: підруч. для студ. стоматол.ф-тів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / Б. П. Лисенко [та ін.] ; за ред. проф. Б. П. Лисенка [та ін.]. - К.: Медицина, 2010. - 712 с.
- 56.Хірургія: підручник / В. І. Бондарев, Р. В. Бондарев, О. О. Васильєв [та ін.]; за ред. П. Г. Кондратенка. – К.: Медицина, 2009. – 967 с.
- 57.Хірургія: підручник / за ред. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль. : «Укрмедкнига», 2010. – 1056 с.
- 58.Экстренная медицинская помощь при травме / под редакцией Э. Мура, Л. Мэттокса, Д. Феличиано. – М.: Практика, 2010. – 744 с.
- 59.Экстренная хирургия желчных путей: Руководство для врачей / [П.Г. Кондратенко, А.А. Васильев, А.Ф. Элин и др]; под ред. П.Г. Кондратенка – Донецк: ООО Лебедь, 2005. – 434 с.
- 60.Acute Appendicitis: New Insights for the Healthcare Professional: 2011 Edition: ScholarlyPaper. 34 p.
- 61.Ballard R. Appendicitis: Prevalence, Risk Factors and Clinical Management. Nova, 2019, 190 p.
- 62.Barkun AN, Bardou M, Kuipers EJ et al. International consensus recommendations on the management of patients with nonvariceal upper gastrointestinal bleeding. Ann Intern Med 2010; 152: 101–113.
- 63.Barrett C.L. Abdominal Injuries: Risk Factors, Management and Prognosis. - Nova Science Pub Inc; UK ed. edition., 2015. – 140 p.
- 64.Burant C. F. Medical Management of Type 2 Diabetes / Edited by Charles F. Burant // American Diabetes Association, Alexandria, United States. – 2020. – P.184 ISBN13 9781580406314
- 65.Color atlas of emergency trauma / D.P. Mandavia, E.J. Newton. – Cambridge: Demetrios Demetriades , 2003. – 329 p.
- 66.Damage Control Management in the Polytrauma Patient / H.C. Pare, A.Peitzman, W. Schwab, P. Giannoudis. – NY.: Springer, 2017. – 338 p.

67. Delany H, Jason R. Abdominal trauma: surgical and radiologic diagnosis. New York: Springer-Verlag; 2011. – 244 p.
68. Emergency surgery / edited by A. Brooks [et al.] / Wiley-Blackwell, 2010. – 229 p.
69. General Surgery. Principles and International Practice / Bland K.I. [et al.] / Springer. – Second Edition, 2009. – 2070 p.
70. General surgery: selected lectures: for students of higher medical education establishments of the IV level of accreditation using English / V. Ye. Vansovych [a. o.] : ed. by prof. V. V. Mishchenko ; The Odessa State Med. Univ. - Odessa : The Odessa State Medical University, 2009. - 334 p.

7.3. Інформаційні ресурси

1. Веб-сайти університетів та електронні ресурси мережі «Інтернет»
2. <https://websurg.com>
3. <https://aischannel.com>
4. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>
5. <https://www.bmj.com>